

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 240

Maj 2020 r.

***Farzaliyev p. Azerbejdżanowi* – skarga nr 29620/07**

Wyrok z 28.05.2020 r. [Piąta Sekcja]

Art. 6

Art. 6 ust. 2

Domniemanie niewinności

Nakazanie skarżącemu, który nie był oskarżony ani nie miał wiedzy o prowadzeniu dochodzenia w jego sprawie do czasu jego umorzenia, zapłacenia odszkodowania za „przestępstwo” w postępowaniu cywilnym wytoczonym wkrótce po umorzeniu: *art. 6 ma zastosowanie, naruszenie*

Fakty – Skarżącemu, byłemu premierowi autonomicznego regionu w Azerbejdżanie, nakazano w postępowaniu cywilnym zapłacić odszkodowanie za „przestępstwo” sprzeniewierzenia. Skarżącemu nigdy nie postawiono zarzutów w sprawie karnej, a o przeprowadzeniu krótkiego dochodzenia karnego w jego sprawie dowiedział się dopiero podczas postępowania cywilnego.

Prawo – Art. 6 ust. 2

a) *Zastosowalność* – Zaskarżone postępowanie cywilne zostało wszczęte po umorzeniu z powodu przedawnienia postępowania karnego dotyczącego skarżącego. Skarżącemu nigdy nie zostały formalnie postawione zarzuty jako „oskarżonemu” w rozumieniu prawa krajowego, ani nie miał on wiedzy o tym postępowaniu do czasu jego umorzenia, kiedy to organy ścigania wytoczyły powództwo cywilne. Z uwagi na takie okoliczności należało odpowiedzieć na pytanie, po pierwsze, czy umorzone postępowanie karne dotyczyło skarżącego jako „osoby oskarżonej o popełnienie czynu zagrożonego karą” w rozumieniu Konwencji, a jeśli tak, czy przeprowadzone następnie postępowanie cywilne było objęte zakresem art. 6 ust. 2.

Art. 6 ust. 2 stosuje się, gdy osoba została „oskarżona o popełnienie czynu zagrożonego karą”. Na gruncie art. 6 ust. 2 jest to autonomiczne pojęcie, które należy interpretować zgodnie z trzema kryteriami określonymi w orzecznictwie Trybunału, mianowicie kwalifikacją postępowania w prawie krajowym, jego zasadniczym charakterem oraz

stopniem surowości potencjalnej kary. „Oskarżenie w sprawie karnej” – w autonomicznym rozumieniu art. 6 – istnieje od chwili, gdy osoba zostaje oficjalnie powiadomiona przez właściwy organ o zarzucie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub od momentu, w którym na jej sytuację znacząco wpływają działania podejmowane przez władze w wyniku podejrzenia wobec niej. Rzeczywiste wystąpienie pierwszego ze wspomnianych wydarzeń, niezależnie od ich chronologicznej kolejności, uruchamia zastosowanie art. 6 w aspekcie karnym.

W celu udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy skarżący był osobą „oskarżoną o popełnienie czynu zagrożonego karą” w autonomicznym rozumieniu art. 6 ust. 2, Trybunał musi spojrzeć poza pozory i zbadać realia rozpatrywanej sytuacji. Prawdą jest, że w sprawie skarżącego nie podjęto formalnej decyzji o oskarżeniu go o przestępstwa. Jednakże decyzja o wszczęciu postępowania karnego wyraźnie wskazywała go jako jednego z głównych podejrzanych w sprawie przestępstwa sprzeniewierzenia i nadużycia władzy. Organy miały zamiar przesłuchać go, na tym etapie co prawda formalnie w charakterze świadka, ale wyraźnie w związku z podejrzeniem, że popełnił on dane przestępstwa. Władze uważały, że skarżącemu należy formalnie postawić zarzuty na podstawie przepisów Kodeksu karnego, które przewidywały karę pozbawienia wolności w razie stwierdzenia winy, ale na przeszkodzie stanął upływ okresu przedawnienia. Organy ścigania wytoczyły wreszcie powództwo cywilne na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących procedury „roszczeń cywilnych w ramach postępowań karnych”. Procedura ta wymagała między innymi istnienia „oskarżenia w sprawie karnej”, gdyż mogła być wszczęta jedynie przeciwko osobie „oskarżonej” lub osobie, która mogła być pociągnięta materialnie do odpowiedzialności za działania przestępcze oskarżonego. Skarżący uzyskał wiedzę o zarzutach stawianych mu w postępowaniu karnym w niecały miesiąc po jego umorzeniu – dopiero po wytoczeniu powództwa cywilnego.

Uwzględniając szczególną dla sprawy kolejność blisko powiązanych ze sobą wydarzeń rozpatrywanych jako całość, jak również względną bliskość czasową między przedmiotowymi wydarzeniami, w szczególnych okolicznościach sprawy skarżącego łączny skutek działań władz podjętych w wyniku podejrzenia wobec niego był taki, że na jego sytuację „znacząco wpłynęło” postępowanie władz, a zatem dla celów skargi należy uważać go za osobę „oskarżoną o popełnienie czynu zagrożonego karą” w autonomicznym rozumieniu art. 6 ust. 2.

Gdy kwestia zastosowalności art. 6 ust. 2 pojawia się w kontekście kolejnego postępowania, skarżący musi wykazać istnienie związku między zakończonym postępowaniem karnym a kolejnym postępowaniem. Taki związek prawdopodobnie zachodzi, gdy na przykład kolejne postępowanie wymaga zbadania wyniku wcześniejszego postępowania karnego, a zwłaszcza gdy zobowiązuje ono sąd do przeanalizowania wyroku karnego, przeprowadzenia kontroli lub oceny materiału dowodowego sprawy karnej, ocenienia udziału skarżącego w niektórych lub wszystkich wydarzeniach prowadzących do oskarżenia w sprawie karnej lub skomentowania istniejących przesłanek wskazujących na ewentualną winę skarżącego.

W sprawie skarżącego postępowanie cywilne było powiązane z umorzonym postępowaniem karnym i nie twierdzono inaczej. Roszczenie cywilne o odszkodowanie zostało wytoczone przeciwko skarżącemu przez organy ścigania w imieniu państwa na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących „roszczeń cywilnych w ramach postępowania karnego”. Organy ścigania powoływały się na materiał dowodowy zebrany w trakcie dochodzenia, twierdząc, że pozwani, w tym skarżący, dopuścili się sprzeniewierzenia funduszy państwowych w dużej wysokości, ale nie mogli zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej z powodu upływu okresu przedawnienia. Organy ścigania wnosiły, by sąd nakazał tym osobom zapłacenie państwu odszkodowania za „sprzeniewierzenie”. W związku z powyższym na podstawie właściwego ustawodawstwa i praktyki stosowanej przez organy krajowe i sądy, postępowanie cywilne było „bezpośrednią konsekwencją” dochodzenia karnego. Ponadto wypowiedzi sądu rzekomo

przypisujące skarżącemu odpowiedzialność karną również stworzyły związek z postępowaniem karnym.

Rozstrzygnięcie: Art. 6 ust. 2 ma zastosowanie.

b) *Przedmiot skargi* – Postępowanie karne przeciwko skarżącemu zostało umorzone z powodu upływu okresu przedawnienia karalności. Skarżący nigdy nie został postawiony za to przestępstwo przed sądem właściwym do ustalenia kwestii winy na podstawie prawa karnego. Orzeczenie sądu krajowego w sprawie roszczenia cywilnego stwierdzało, że pieniądze zostały „sprzeniewierzone” oraz że pomimo uwolnienia pozwanych od odpowiedzialności karnej w drodze umorzenia postępowania karnego „szkoda spowodowana w wyniku przestępstwa” nie została naprawiona. Użyte sformułowanie wyrażało jednoznaczną opinię, że przestępstwo zostało popełnione, a skarżący był winien tego przestępstwa, mimo że nigdy nie został skazany i nigdy nie miał możliwości skorzystania ze swego prawa do obrony w procesie karnym.

Rozstrzygnięcie: naruszenie (jednogłośnie).

Trybunał orzekł również, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1, stwierdzając, że doszło do naruszenia prawa skarżącego do uzyskania wyroku z uzasadnieniem.

Art. 41: 4700 euro z tytułu szkody niemajątkowej.

(Zobacz także *Allen p. Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], nr 25424/09, 12 lipca 2013 r., [Nota informacyjna nr 165](#); *Simeonovi p. Bułgarii* [Wielka Izba], nr 21980/04, 12 maja 2017 r., [Nota informacyjna nr 2071](#); *Allenet de Ribemont p. Francji*, nr 15175/89, 10 lutego 1995 r., [Nota informacyjna](#); *Vulakh i Inni p. Rosji*, nr 33468/03, 10 stycznia 2012 r., [Nota informacyjna nr 148](#); a także *Batiashvili p. Gruzji*, nr 8284/07, 10 października 2019 r., [Nota informacyjna nr 223](#))

© Council of Europe/European Court of Human Rights
Niniejsze streszczenie przygotowane przez Kancelarię nie wiąże Trybunału.

Link do [Not informacyjnych nt. orzecznictwa](#)

¹ Tłumaczenie wyroku na język polski jest dostępne na stronie:
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200483>